

tjene til Uudfyldning for, at denne min Indberetning saa seent indkommer.

Klostergaarden i Svendborg den 14 Sept. 1837.

C. T. Birchmøller.

L a n d b o f l i d,

belønnet af det Kgl. Landhuusholdningselskab,

(Efter de til Selskabet indløbne Andragender og Beviisligheder.)

I.

I Marts 1811 erholdt jeg min i Kimmerstund Bye, Hedensted Sogn, Veile Amt, paaboende Gaard, af Hartkorn 2 Td. 6 Skp., i Fæste af den daværende Godseier Statsraad Thygeson paa Bygholm.

Min Formand gik, egentlig talt, fra Gaarden af Armod, følgerigen vare Bygningerne flette, Torberne i en ringe Drift, og den mig med Gaarden overleverede Besætning ringe.

Jeg indsaae strax ved Gaardens Modtagelse, at paa den Maade, den hidtil var drevet, var det umueligt den kunde afgive Skatter, Afgifter og Føde for mig og Familie.

Jeg var uden Formue og kunde følgerigen ikke ved leide Hænder lade Torberne opdrive, derimod havde Forsynet givet mig et godt Helbred og Kræfter til at arbejde; jeg benyttede disse skjønne Gaver, og arbejdede tidlig og silbig paa Marken med at kaste Grøvter, bortføre det Bortkastede til Huller og lave Steder der paa Marken for at planere denne forinden jeg bearbejdede den med Ploven, hvorved jeg vandt Møieland, hvor der forud var raadne Sige og Lyngrinker, og en frodig Eng paa flere Steder, hvorover jeg kunde lade det i de opkastede Grøvter rindende Vand overskylle Overfladen.

Jeg har udgravet tolv raadne Bardsige i min Mark og opbyrket dem til Agerland eller udlagt dem til Engslæt, ligesom deres Natur bedst fordrer.

For at faae Vandet ubledet af disse Engsige har jeg gravet 993 Alen Grøfter af en Dybde fra $1\frac{1}{2}$ til 2 Alen, og en Bide fra 2 til $3\frac{1}{2}$ Al. samt anbragt en Steenbroe, 6 Al. lang, over en af Grøfterne.

Først paa de 2 senere Aar, efterat Marken aldeles er omgaaet og Planeringen fuldendt, har jeg begyndt at kunne mergle, og følgelig har jeg endnu ingensinde udlagt nogen merglet Indtagt til Græs; dette uagtet, bære mange af mine udlagte Forder, der forhen vare begroede med Lyng, nu en ypperlig Kløver.

Videre har jeg opsamlet og hjemført af Marken mange hundrede Læs Steen, som jeg i Tiden agter at anvende til Hegn, og dermed allerede gjort et Forsøg ved at opføre 30 Favne dobbelt Steendige til en Høide fra 9 til 11 Qvarteer.

Paa min vestre Mark, der er meget sandig, har jeg rettet de forhen uregelmæssige Aagre, givet disse et lige Løb og en lige Brede.

Min Gaards Bygninger, der ved Tiltrædelsen vare ringe, har jeg givet en saare betydelig Forbedring, saavel ved Tilbygning som ved Reparation, hvilket alt i Attesten nøiagtigere er angivet, og jeg skal derfor alene bemærke, at disse Bygninger nu ere taxerede i Landets almindelige Brandkasse for 1450 Rbd. Søl.

Da jeg ikke kan vente den Glæde, at min Søn kan blive Besidder af den Jordplet, der her var mig saa kjær, og jeg med saa megen Anstrængelse af mine Kræfter opbyrkede, saa ønskede jeg dog gjerne at efterlade ham et Minde, hvorved han, naar jeg ikke er mere, med Kjærlighed kunde tænke tilbage paa min Virken i min indskrænkede Kreds her i Livet, og det er med særdeles Hensyn dertil jeg har tilladt mig nærværende Foredrag for det Kongelige Landhuusholdnings-Selskab, for om det skulde finde, jeg har fortjent at hædres med et Ag-

telses-Tegn, som jeg kunde lade gaæ i Arv til min Familie, hvorom jeg i saa Fald underdanigst tillader mig at ansøge.

Kimmerslund, den 2den April 1836.

Underdanigst

Zacharias Winther.

Til

det Kongelige Landhuusholdningselskab.

Attester.

Paa Forlangende af Gaardfæster Zacharias Winther i Kimmerslund, attestere vi tvende undertegnede Gaardmænd (hvoraf jeg Lauris Jensen er bosiddende i samme Bye, og jeg Ole Nielsen bosiddende i Naboehyen, og desuden fød og opdraget i Zacharias Winthers Gaard, hvoraf min afdøde Fader i sin Tid var Fæster), at bemeldte Zacharias Winther i sin Besiddelsestid har forbedret sin Gaard og Bygninger paa en Maade, der ikke har sin Lige her paa Egnen; saaledes har han, for at nævne enkelte Forbedringer, udgravet 12 forskjellige raadne Vandfige i sin østre Mark, hvoraf nogle endog vare af den Betydning, at de aldeles overflod Jordlobden og gjorde det umueligt for noget Kreatur at passere langs med Lodden, men dannede saa at sige Indhegninger paa selve Marken. Disse Vandfige stode om Vinteren fulde af Vand til langt op paa de tilstødende Ugre, hvorved de gjorde den tilgrændsende Deel af Agerjorden suur og ufrugtbar, hvorfor samme ogsaa var bevoret med Lyng og smaae Vidier. Ud paa Sommeren, naar Vandet svandt noget bort i disse Vandhuller, vorede nogle Bukkeblade, Paberokker og andet uselt Græs, hvoraf man med megen Nøisommelighed slog hvad man kunde komme til for Vand naar man vadede til Beltestedet.

I en fjernere Afstand fra Vandet paa de høiere Brinksteder ved disse Engfige vorede det saa kaldte Ratteskjæggræs, der er vanskeligt at slaae og et uselt Foder for Kreaturer.

For at faae disse Engfige udtørrede har han gravet 993 Alen Grøvter og bortkjørt al den opkaastede Jord fra disse Grøvter til forskjellige Huller paa Marken, som han deels

derved og deels ved at kjøre flere hundrede Læs Jord fra nogle Høie, har opfyldt og planeret.

Den største Deel af Grøfterne har en Dybde fra $1\frac{1}{2}$ til 2 Alen, og en Bide fra 2 til $3\frac{1}{2}$ Alen. Over en af Grøfterne er anbragt en Steenbroe 6 Alen lang. Paa ingensteds af Pløiejorden eller Englobderne i denne Mark er der nu mere noget Vandstade, men Vandløbet er endog givet en saadan Retning, at han kan sætte samtlige Enge, naar behøves, under Vand. Disse Enge give nu en rig og udmærket god Grøde, og en Fjerdepart af det Arbejde, som forhen blev anvendt paa at flaae og bjerge de raadne Engsige, er nu mere end tilstrækkeligt til at indbjerge den fleerbobbelte og gode Afgrøde, de nu afgive.

Agerjorderne give nu, endog paa de Steder, hvor de forhen bar Lyng, ikke alene den gode Kornsaad, men endogsaa god Kløver, omendstjondt han paa de sidste 2 Aar, da Planeringen af Marken var tilende, først har begyndt at mergle. Af Steen har han sammensanket paa Marken og hjemkjørt en Dyrge udenfor Gaarden paa mange hundrede Læs, hvor mange, tør vi ikke bestemme; desuden har han opført 30 Favne dobbelt Steendige af en Høide fra 9 til 11 Dvarteer.

Paa Gaardens vestre Mark har han givet de forhen halvmaaneformige Ager et aldeles lige Løb, og inddeelt dem til lige Brede.

Gaardens Bygninger, der ved Modtagelsen vare meget ringe, tæggede med Lyng og Klinebe med Leer, har han forbedret i lige Grad som Marken og derpaa er anvendt betydelig Bekostning; næsten Alt er saa godt som ombygget, og Stuehuset tilbygt 5 Fag aldeles nyt Huus; ligesaa er tilbygget 4 Fag til Laden og 2 Fag til det vestre Huus.

Under Stuehuset er anbragt 3 Fag steensat Kjelber, og af Stuehuset har han belagt 5 Fag med Fjeldgulv, Loft og Paneel for alle Vægene, samt forsynet Værelserne med 12 Fag nye Vinduer og Maling. Husene ere forstørstedelen opmurede med brændte Steen.

Dette er i sig selv ikke nogen tilstrækkelig Beskrivelse af de Forbedringer, Zacharias Winther i sin Besiddelsestid har foretaget; kun den, der har kjendt Jorderne forhen i deres usle Tilstand, og seer dem nu, kan gjøre sig et nogenlunde Begreb om hans Flid og Arbeide; men at det, vi har anført er Sandhed, tør vi naar forlanges med Ed bekræfte.

Rimmerslund og Store Dalbye, den 25de Sept. 1835.

Laurz Jensen.

Ole Nielsen.

At de tvende Attesterende ere Mand, imod hvis Troværdighed jeg ingen Tvivl har, bevidnes af Undertegnede.

Hedensted Præstegaard, den 25de Septbr. 1835.

P. Baumann,

Sognepræst i Hedensted og St. Dalbye.

Efter Forlangende af Fæstegaardmand Zacharias Winther i Rimmerslund Bye, Hedensted Sogn, Biele Amt, har jeg Undertegnede nøie efterseet hans Gaards Jorder og sammenholdt disse med det over Rimmerslund Byes Jorder i Aaret 1792 optagne Kort; jeg kan derfor, overeensstemmende med Sandhed, paa Ære og Samvittighed attestere, at Gaardmændene Laurz Jensens og Ole Nielsens under 25de Septbr. 1835 Zacharias Winther meddeelte og mig foreviste Attest om hans Fæstegaards Jorders Opdrift ikke, efter min fuldkomneste Overbeviisning, indeholder den mindste Overdrivelse.

Naar man paa Kortet seer hvorledes Gaardens Jorder i Aaret 1792 vare overfkaarne af en Mangfoldighed af Engsigte, der ikke blot gjorde alt Agerlandet østen for Gaarden — der udgjør Hovedblokken — suur og utjenslig til at producere Korn, men endog gjorde det næsten total umueligt at give nogen Ager en rigtig Figur, naar man veed at Gaardens forrige Fæster i Aaret 1811 forlob Gaarden i Armod, saa er det et ligesaa skjönt som forbausende Syn at see til hvilken Grad af Cultur den nærværende Fæster, uden at have havt nogen Formue, men blot ved Klogskab og utrættelig Flid, har bragt disse fordum flette Jorder.

Man finder intet halvgjort eller maadeligt forrettet Arbejde paa denne sjeldne Bondes Jorber; men hvorhen man her vender Diet, seer man fornuftige og vel gjenntænkte Planer godt udførte, og Grøfter samt Vandafledninger dannede med kunstfærdig Haand. Efter hvad den mig foreviste Synsforretning udviser, blev Zacharias Winther ved Gaardens Overtagelse i Aaret 1811 kun overleveret 2de Heste til Vardi 150 Rd. D. C.; saa have ogsaa Gaardens Bygninger efter denne Forretning været maadelige; nu derimod finder man paa hans Gaard 6 af de bedste Bønderheste her i Eggen, en velsobret Dvægbesætning, og en uden al Bram velbygget Gaard, saaledes indrettet, at en Familie uden for Bondestanden kunde være tjent med at beboe den.

Kun Skade at denne slittige, denne sjeldne, retfærdige Fæster ikke boer paa et Gods, hvor hans Søn kunde vente at erholde Fæste paa Gaarden og saaledes nyde godt af Faderens Flid.

Jeg kjender ingen Fæstebonde, der i det hele taget har gjort saameget for at forbedre sin Besiddelse som titnævnte Zacharias Winther; sølgelig kjender jeg heller ingen Fæstebonde, der mere end han har gjort sig fortjent til af det Kongelige Landhuusholdningselskab at erholde et Hæderstegn, hvortil jeg efter Pligt tillader mig at anbefale ham.

Røde Mølle i Hedensted Sogn, Veile Amt, den
31te Marts 1836.

Christensen.

(Gaardmand Zacharias Winther tilkjendes Selskabets 5te Sølvbæger).

II.

Gaardmand Christen Thomsen i Beng, Sognefoged og Lægsmand for Vester Nyekirke Sogn, Skabs Herred, Ribe Amt, har udviist en Flid og en Estertanke ved sit Landbrug, der saa langt overgaaer det sædvanlige, at Undertegnede — Proprietair Nielsen til Endrupholm og Sognepræst Koch til

Nykirke og Faaborg — ansee det for vor Pligt at henvende det Kongelige Landhuusholdningssekrets Dyrmarksomhed paa ham og hans Idræt som Landmand, og tillade os derfor allerærbødigst at henpege paa det Vigtigste.

Saasnart denne Mand for omtrent 20 Aar siden kom i Besiddelse af den Gaard, han nu eier i Bong, Nykirke Sogn, flyttede han Gaardens Bygninger, for at komme til at bo saavidt mueligt midt i Marken, og opførte dem med Grundmuur istedetfor Leervægge. Omkring Gaarden har han anlagt en Have paa omtrent 2 Td. Land, og plantet i Udkanterne flere Rader vilde Træer, især Birk, Elletræer, Abeler, Fyr, Gran, Tornhækker m. fl. I Haven findes 80 af ham selv podede Frugttræer, hvoraf flere Tbletræer bære Frugt; han poder endnu aarlig unge Frugttræer, som han overlader Lysthavere uden Betaling, og interesserer sig i det Hele saameget for Havevæsnet, at han, naar hans Folk i Middagstimerne hvile fra Markarbeidet, jævnlig arbejder i Haven.

Gaardens Marker, Uger og Eng, staae for 4 Td. 1 Skp. Hartkorn, og deraf har han paa Ugermarken indført 3 forskjellige Driftsmaader efter Jordens forskjellige Beskaffenhed.

1. En skarp sandet Lod: 1ste Aar Boghvede efter halv Brak; 2det Aar gjødsket Rug; 3die Aar Rug med paa-
saet Raigræs.

2. En sandet muldblandet Lod: 1ste Aar Boghvede; 2det Aar gjødsket Rug; 3die Aar Spergel og andet Grønt til Staldfodring; 4de Aar Rug med Gjøde og paa-
saet Kløver, Thimotei-Græs o. s. v.

3. Et Stykke Hedejerd har han opdyrket, omtrent 17 Td. Land, paa følgende Maade: eet Aar Brak; det følgende Aar Spergel og Boghvede, 2 Gange nedpløiet; 3die Aar Rug med Gjødske, paa-
saet Kløver m. m.; de følgende 3 Aar bruges denne ublagte Kløvermark deels til Staldfodring, deels til Græsning. Halvdelen af denne opdyrkede Hedejerd er af saa maadelig Beskaffenhed, at han neppe

vilde have dyrket den, hvis han ikke havde ønsket at være fri for Lyng saa nær Gaarden, og man kan ikke andet end i høi Grad overraskes, naar man seer den rødbrune Sand paa de Agre, der ere under Brak, og ved Siden deraf paa de Agre, der det foregaaende Aar havde det samme Udseende, østersøist Rug i saa frodig Vert som paa den bedste Mark. Naar denne Lod har efter Opdyrkningen ligget 3 Aar, drives den for Fremtiden paa følgende Maade: 1ste Aar reen Brak; 2det Aar gjødslet Rug; 3die Aar Havre; 4de Aar Halvdelen Kartofler med Gjøde, Halvdelen Boghvede; 5te Aar Byg med Kløver; 6te Aar Staldfodring, men 7de, 8de og 9de Aar bruges den meest til Græsning.

For at forbedre den skarpeste Sandmark, har han i Sommer indrettet 2 Gruber, omtrent $\frac{1}{2}$ Alen dybe, men af betydeligt Omfang; i den ene lægger han flere 100 Læs Mor, i den anden Sommergjødningen, og over denne sidste leder han Kildevand ned i den Første; efter nogen Tid tages den saaledes gennemgjødte Mor op, lægges i en Dynge blandet med Skilfalk, og dermed gjødes den sandede Rugmark. Men i flere Aar har han blandet flere 100 Læs Mor i Sommergjødningen, for at forbedre den skarpeste Sandmark, og det med udmærket Virkning med Hensyn til Rugafgrøden.

Ogsaa paa et Stykke Hebe har han ledet Kildevand og derved frembragt Græs, der rimeligviis om nogle Aar vil kunne slaas til Høe. — Al denne Flid er velsignet med det bedste Udsald, saa at hans Gaard, som ved Modtagelsen var en af de ringeste i Byen Bong, nu afgiver de rigeste Afgrøder, og Besætningen er fra 13 til 14 Hoveder forøget til 28. Alt Gaardens Arbeide udføres med 2 Heste og 2 Stude. Af Mergel havees intet.

Stuttelig maa endnu bemærkes, at han i de sidste 10 Aar har om Sommeren brugt halv Staldfodring til 16 Køer, og dertil brugt Kløver, Thimotei-Græs samt Havre og Vikter paa de lavere Marker og Spergel paa de høiere.

Bed denne usædvanlige Flid, anvendt med usædvanlig

Klogskab, har han henvendt paa sig alle Landmands Opmærksomhed i Omegnen og erhvervet sig deres Erkjendelse af hans Dygtighed, og vi tage ikke i Betænkning at anbefale ham til et Agtelsestegn, der kunde gaae i Arv til hans Efterkommere, fra det Selskab, som i en lang Række af Aar har virket med saa siensynligt Held til det danske Landbrugs Forbedring. Vi gjøre dette uden Anmodning fra hans Side, ja endog uden hans Vidende, i den fulde Overbeviisning, at en saadan Gave fra det Kongelige Landhuusholdnings-Selskab vilde opmuntre ham til endnu større Foretagender, hvortil han besidder baade Kraft, Klogskab og Driftighed.

Endrupholm og Raunsoe, den 26 Juni 1836.

Allerærbødigst

N. C. Nielsen. J. P. Koch.

I det jeg med Hr. Proprietair Nielsen og Pastor Koch er fuldkommen enig i, at fornævnte Sognefoged Christen Thomsen, især naar der tages Hensyn til denne Egns utaknemmelige Jorder, har udviist en saare roesværdig Flid og Udholdenhed i at drive og opbyrke hans Gaards Jorder, og med en sjelden Eyst ikke alene selv har plantet mange Frugt- og vilde Træer, som han har podet og opelsket af Frøe, men ogsaa udbeelt mange af disse til Omegnens Beboere, (de første Gran- og Elmtræer, der bleve plantede i min Have, har jeg ogsaa Christen Thomsen at takke for), maae jeg ligeledes herved ærbødigst tillade mig at yttre det Ønske, at det Kongelige Landhuusholdnings-Selskab maatte ville skænke ham en saadan Opmuntring, som ovennævnte Herrer have andraget paa, og vilde dette være mig saameget kjærere, som Christen Thomsen tillige er en af de duedigste Sognefogder i min Jurisdiction.

Herredscontoiret paa Gjellerupholm, den 16de August 1836.

Bruun.

Hvad i forestaaende Indstilling er anført af Hr. Pastor Koch og Hr. Proprietair Nielsen om Sognefoged og Selveiergaardmand Christen Thomsens usædvanlige Flid og Tænkksomhed ved hans Landbrug, de synlig heldige Virkninger deraf